

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Кафедра політичних наук

**Трансформація методів залучення населення до політичних
протестів в Гонконзі у 2019-2020 роках**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконала:

студентка VI курсу групи 631

Галузь знань: 05 «Соціально-поведінкові науки»

Спеціальність: 052 «Політологія»

Єрмакова Єлизавета Олександрівна

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук

Чупрін Роман В'ячеславович

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Акції непокори, мітинги, пікети, страйки, маніфестації, захоплення адміністративних будівель – подібні політичні акції можна назвати словосполученням «політичні протести».

Зазвичай політичні протести використовують як технологію політичної боротьби – боротьби за владу. Процес організації протестної діяльності може тільки здаватися простим – насправді ж це явище складне та має багато аспектів і етапів реалізації. Найбільше уваги в даному науковому дослідженні приділяється первинному етапу – політичній мобілізації.

Сьогодні на допомогу політичному акціонізму прийшли нові методи політичної мобілізації. Технології залучення людей до політичної активності, як і саме суспільство, змінились. Збільшився маніпулятивний вплив на потенційних учасників політичних акцій та загалом кількість та якість каналів політичної комунікації. Це є величезною проблемою і ризиком політичної маніпуляції та використання мас у політичній боротьбі у власних цілях політичних акторів.

Якщо раніше політичні акції мали однаковий набір ознак, схожий контингент та механізми розгортання, то сьогодні учасники масових акцій є розрізненими і дуже часто підтримують ідеї певного «лідера думок», або взагалі організовуються хаотично без явного лідера. При цьому, політична мобілізація людей на протести координується через соціальні мережі, які держава не завжди може контролювати. Усе це створює величезний ризик для цілісності суспільства і держави і вказує на перспективи подальшого наукового дослідження.

Стан наукової розробки. Дослідженням тематики мас та масових акцій вчені займались ще з часів Античності. Аристотель і Платон, розуміли під протестом дії частини суспільства, спрямовані на зміну державного ладу. У епоху Середньовіччя тема політичних протестів досліджувалась не так інтенсивно, як в інші часи. А вже у XVI ст. італійський мислитель і філософ

Н. Макіавеллі частину своїх досліджень присвятив співзвучному з протестом явищу бунту.

Т. Гоббс та Ф. Бекон та у різні часи вивчали таке явище, як заколот, розмірковуючи про це як про деструктивне явище. Схожими з цими думками виявилися і міркування Ж-Ж. Руссо: в його розумінні можна назвати закономірним і навіть необхідним протест більшості проти тих, хто її утискає, оскільки так суспільство може повернутися до «природнього стану».

Р. Дарендорф, розглядаючи проблему соціального конфлікту в своїх роботах, прийшов до висновку, що конфлікт завжди пов'язаний з дією нерівності та обмежує повноту громадянської участі людей соціальними, економічними і політичними засобами. Р. Мертон виділив п'ять типів найбільш характерної політичної поведінки. А. Камю у своїх роботах розмірковує про конструктивні спрямованості протесту. Дослідженням політичної мобілізації в російській політичній науці займалися І. Задорін, І. Савченко, О. Яницький.

Українські науковці займались систематизацією знань, привнесених західною політологічною школою. Наприклад, О. Безрук охарактеризував типи мобілізаційних процесів. Р. Ключник представив власне бачення особливостей політичної мобілізації учасників протестних акцій. Дослідник визначає, як саме впливає на протестну діяльність міське середовище. О. Ямельницький розглядав явище політичної мобілізації як різновид суспільно-політичної активності громадян, порівнював риси цієї активності за різних політичних режимів.

Джерельну базу дослідження складають статті у Інтернет-ЗМІ – The New York Times, South China Morning Post, Reuters. Також опрацьовані Telegram-канали протестуючих з Гонконгу. Для проведення дослідження та вироблення індексу знадобилася база рейтингів та індексів країн світу.

Об'єкт дослідження – політичні протести.

Предметом дослідження є трансформація методів залучення населення до політичних протестів у Гонконзі у 2019-2020 роках.

Мета дослідження полягає у визначенні основних особливостей трансформації методів залучення населення до політичних протестів у Гонконзі у 2019-2020 роках.

Враховуючи мету дослідження, завданнями роботи є:

1. охарактеризувати політичний протест у якості об'єкту наукового дослідження а також концептуальні підходи до вивчення політичної мобілізації;
2. встановити особливості методів політичної мобілізації для участі у протестних діях в сучасній світовій практиці;
3. визначити роль інформаційних технологій в організації політичних протестів в сучасному світі;
4. охарактеризувати умови розгортання політичних протестів у Гонконзі в 2019-2020 роках та визначити чинники трансформації методів залучення населення до політичних протестів;
5. виробити індекс для встановлення ступеню готовності мас до цифрового протесту, на основі результатів підрахунку індексу скласти прогноз щодо перспектив подальшої трансформації методів залучення населення до політичних протестів у Гонконзі.

Методи дослідження. У ході дослідження автор використовує комплекс загальнонаукових, спеціальних та спеціалізованих методів наукового пізнання. Важливо, що темою встановлені конкретні хронологічні та географічні рамки, що теж потребує спеціальних методів дослідження.

Серед методів основним в проведенні наукового дослідження є метод case-study. Використовуються аналіз і синтез, дедукція та індукція, абстрагування та конкретизація, аналогія. Спеціальні методи: соціологічний (описовий – для створення відносно цілісної уяви про концепт політичної мобілізації та політичного протесту; аналітичний метод – для встановлення особливостей концептів політичної мобілізації та політичного протесту, їх взаємодії), історичний (аналіз особливостей розвитку концептів політичного протесту та політичної мобілізації), порівняльний (аналіз спільних та відмінних рис

політичних протестів у Гонконзі 2019-2020 роках та «Арабської весни» 2011 року).

Наукова новизна дослідження. На рівні студентського дослідження було систематизовано знання щодо протестної діяльності в Гонконзі у 2019-2020 роках. Подальший розвиток здобуло дослідження сучасних мобілізаційних технологій. Вперше був отриманий індекс, завдяки якому можливо оцінити готовність мас до цифрового політичного протесту.

Результати даного дослідження можуть бути використані при викладанні таких політологічних дисциплін, як «Технології політичних процесів», «Політичний менеджмент», «Загальна теорія політики», «Політична історія світу», «Порівняльна політологія», «Латентна політика і політична латентологія», «Технології політичних процесів», а також в рамках популяризації політичних знань серед населення в рамках громадської активності в ГО «Асоціація політологів Півдня «ОЛЬВІЯ» та в діяльності інших громадських організацій.

Апробація дослідження. Наукова робота була апробована в рамках всеукраїнської студентської наукової конференції «Могилянські читання-2020». Також результати дослідження представлені на круглому столі, організованому громадською організацією «Асоціація політологів Півдня «ОЛЬВІЯ»», тези доповіді опубліковані на офіційному сайті громадської організації.

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, 7 підрозділів, висновків, списку використаної літератури (зі 121 найменування) та додатків. Робота виконана на 94 сторінках друкованого тексту, основний текст займає 71 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** розкрита актуальність обраної теми. Визначено об'єкт та предмет, мета, основні завдання, методи, які використовувалися при дослідженні проблематики. Також обґрунтовано наукову новизну і практичне значення роботи.

У **першому розділі «Теоретичні основи дослідження мобілізації населення для участі у політичних протестах»** для організації максимально повного представлення предмету дослідження звертається увага на історію вивчення, теоретичні основи та концептуальні особливості політичного протесту і політичної мобілізації.

У *підрозділі 1.1 «Політичний протест як об'єкт наукового дослідження»* розкриваються основні підходи до визначення поняття «політичного протесту» різними мислителями у різні часи. Розглянуті теорії дозволяють простежити еволюцію поглядів на це явище протягом значного періоду часу. Важливо розуміти, що протест як феномен вивчався багатьма дослідниками ще задовго до початку використання самого терміну. Концептуальні особливості кожного підходу були узагальнені у таблиці «Основні підходи до визначення політичного протесту».

Також у даному підрозділі авором наводиться схема взаємодії основних складових політичного протесту.

У *підрозділі 1.2 «Концептуальні підходи до вивчення політичної мобілізації»* автором наведені основні тлумачення поняття «політичної мобілізації» та їх трансформація. Зокрема, приділяється увага чинникам мобілізації та її циклу. Політична мобілізація одночасно спростилася в своєму загальному розумінні, але ускладнилися встановлювані зв'язки, розширилися задіяні ресурси, модернізувалися засоби та методи діяльності груп та окремих індивідів.

Автор приводить власне визначення «політичної мобілізації».

У другому розділі «Методи мобілізації населення для участі у політичних протестах в Гонконзі в контексті сучасних мобілізаційних технологій» автором аналізуються світова практика проведення масових політичних акцій, визначаються методи залучення населення до протестної діяльності. Досліджується феномен мобілізаційних технологій.

У підрозділі 2.1 «Особливості методів політичної мобілізації для участі у протестних діях в сучасній світовій практиці» на прикладі подій Арабської весни сформувався ряд висновків про роль мобілізаційних технологій у формуванні протестних рухів. Узагальнюючи риси мобілізації до появи загальнодоступних інформаційних технологій та Інтернету і після, автор приводить трансформацію методів залучення у формі таблиці.

У підрозділі 2.2 «Роль інформаційних технологій в організації політичних протестів в сучасному світі» було наведено основні технології залучення мас до політичних протестів за допомогою Інтернету. Автор приходить до висновку, що інформаційні технології та соціальні мережі не мають вирішальної ролі у формуванні протестних рухів. Це є лише засобом обміну інформацією, координації. Напрацьована теоретична база дає змогу перейти до безпосереднього дослідження протестної діяльності в Гонконзі у 2019-2020 роках.

У третьому розділі «Специфіка змін у методах залучення населення до участі у політичних протестах у Гонконзі в 2019-2020 роках» визначається історичний контекст подій у Гонконзі в 2019-2020 роках, причини та передумови розгортання протестної діяльності. Визначаються основні чинники трансформації методів залучення населення до політичних протестів. Автором пропонуються результати власного дослідження.

У підрозділі 3.1 «Умови розгортання політичних протестів у Гонконзі в 2019-2020 роках» висвітлюються основні події в Гонконзі у визначений період. Узагальнюються причини, що призвели до подальших політичних протестів. Аналізуються як дії протестуючих, так і заходи, які вживала влада КНР.

У підрозділі 3.2 «Чинники трансформації методів залучення населення до політичних протестів» визначається, як саме змінювалася організація та комунікація протестуючих, які нові методи застосовувалися. Підкреслюється важливість ролі інформаційних технологій та Інтернету в протестній діяльності. Автором визначаються 5 основних чинників трансформації методів залучення населення до політичних протестів для Гонконгу.

У підрозділі 3.3 «Перспективи подальшої трансформації методів залучення населення до політичних протестів у Гонконзі» для повного розкриття проблематики автор починає прогноз щодо перспектив подальшої трансформації методів залучення населення до політичних протестів у Гонконзі з аналізу сучасних проблем та ризиків організації політичних протестів. Також пропонуються результати власного політологічного дослідження – створення Індексу «Потенціалу цифрового протесту» або «Digital protest potential index – DPPI». Даний індекс може бути застосований не тільки для Гонконгу, а і для будь-якої країни задля оцінки вірогідності організації протестів саме в Інтернет-вимірі. Автор випробовує власний індекс, використовуючи данні 8 країн.

У **висновках** відбиваються підсумки дослідження. Інформація теоретичного та практичного характеру, яка була розглянута у розділах магістерської роботи, структурується. Отримані висновки допомагають підкреслити роль політичних протестів в Гонконзі у 2019-2020 роках для вивчення методів залучення населення до протестної діяльності та політичної мобілізації загалом.

В рамках наукового дослідження було досягнуто основну мету, яка полягає у визначенні основних особливостей трансформації методів залучення населення до політичних протестів. Чинники цих трансформацій складаються з:

1. Розвиненості Інтернет-комунікацій, стабільності покриття;
2. Тиску збоку держави на ТВ та друковані ЗМІ з метою дезінформації та пропаганди;

3. Залученості до протестів в більшій мірі молоді – активних користувачів месенджерів;
4. Агресії збоку поліції;
5. Високого ступеню організованості руху, швидкої реакції на дії влади.

Поставлені в рамках дослідження завдання були виконані в повному обсязі. Наведені власні тлумачення ключових понять. У підсумку пропонується прогноз щодо перспектив подальшої трансформації методів залучення населення до політичних протестів. Створений авторський Індекс «Потенціалу цифрового протесту», а зокрема результати Гонконгу, дозволяють оцінити та спрогнозувати, як саме зміняться інструменти та методи політичної мобілізації в майбутньому. Щодо самого Гонконгу – автором прогнозується ще більше поглиблення протестної діяльності в цифрову площину. В підсумках зазначається, що в сучасному світі фізична складова протесту змінюється на віртуальну, яка є більш зручною, дієвою та доступною для учасників протесту.

ПУБЛІКАЦІЇ:

1. Єрмакова Є. О. Трансформація методів залучення населення до політичних протестів в Гонконзі у 2019-2020 роках // «Могилянські читання – 2020 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти» : XXIII Всеукр. наук.-метод. конф. : тези доповідей Право. Політичні науки, Миколаїв, 16-20 листоп. 2020 р. / ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. - 80 с. – С. 64-66].

АНОТАЦІЯ

Єрмакова Є.О. Трансформація методів залучення населення до політичних протестів в Гонконзі у 2019-2020 роках

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

Акції непокори, мітинги, пікети, страйки, маніфестації, захоплення адміністративних будівель – подібні політичні акції можна назвати словосполученням «політичні протести». Найбільше уваги в даному науковому дослідженні приділяється первинному етапу – політичній мобілізації.

Сьогодні на допомогу політичному акціонізму прийшли нові методи політичної мобілізації. Технології залучення населення до політичної активності, як і саме суспільство, змінились. Збільшився маніпулятивний вплив на потенційних учасників політичних акцій та загалом кількість та якість каналів політичної комунікації.

Беручи до уваги ефективність впливу соціальних мереж на організацію протестів, наразі з'являються нові форми прояву громадських ініціатив. Інтернет стає частиною політичної мобілізації, а саме – мобілізаційних технологій, які з кожним роком модернізуються і потребують подальших досліджень.

Якщо раніше політичні акції мали однаковий набір ознак, схожий контингент та механізми розгортання, то сьогодні учасники масових акцій є розрізненими і дуже часто підтримують ідеї певного «лідера думок», або взагалі організовуються хаотично без явного лідера. При цьому, політична мобілізація до протестної діяльності координується через соціальні мережі, які держава не завжди може контролювати.

У підсумку пропонується прогноз щодо перспектив подальшої трансформації методів залучення населення до політичних протестів як в Гонконзі, так і в інших суспільствах. Для дослідження протестної діяльності в

площині інформаційних технологій та Інтернету автором пропонується власний індекс «Потенціалу цифрового протесту».

Ключові слова: протести в Гонконзі, мобілізаційні технології, політичний протест, масові акції, цифровий протест.

ABSTRACT

Yermakova Y. O. Transformation of methods of involving the population in political protests in Hong Kong in 2019-2020.

This thesis is for Master's degree acquisition. Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

Protests, rallies, pickets, strikes, demonstrations, seizures of administrative buildings – such political actions can be called "political protests". In this research, the most attention is paid to the primary stage of those protests, which is political mobilization.

Today, new methods of political mobilization have come to assistance of political activism. Technologies for involving the population into political activity, as well as society itself, have changed. Manipulative influence on potential participants of political actions and general number and quality of political communication channels have increased.

If political actions used to have the same set of characteristics, similar contingent and deployment mechanisms, then today participants of mass actions are scattered and very often support the ideas of a certain "opinion leader", or even are organized chaotically without a clear leader. At the same time, political mobilization for protest activities is coordinated through social networks which the state may not always control.

As a conclusion, a forecast for the prospects for further transformation of methods of involving the population into political protests both in Hong Kong and in other societies is proposed. To study the protest activities in information technology and in the Internet, the author proposes her own "The potential of digital protest" index.

Key words: protests in Hong Kong, mobilization technologies, political protest, mass actions, digital protest.